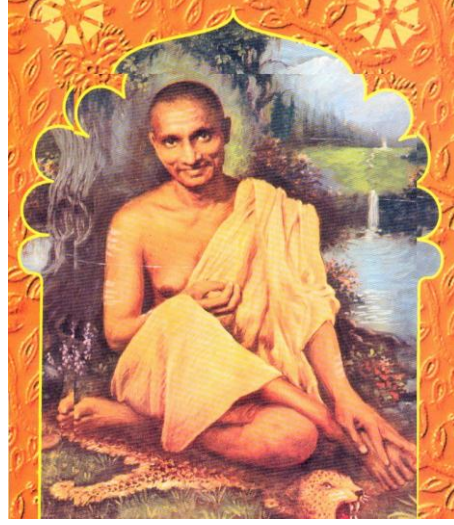

ISSN 2249-894X

Impact Factor : 3.1402 (UIF)

Volume - 5 | Issue - 4 | Jan - 2016

श्रीधर स्वामीच्या ग्रंथवाचनाची फलश्रुती

विजय रेवजे

प्राध्यापक, लक्ष्मीबाई भाऊराव पाटील महिला महाविद्यालय, सोलापूर

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्राच्या जनमाणसावर मराठी संतांच्या साहित्याचा फार मोठा प्रभाव आहे. मराठी जनमानस संतांच्या साहित्याने भारलेले आहे. मराठी संतानी मराठी माणसाला मराठी भाषेचा अभिमान भगवद्भक्ती, नाममाहात्म्य सांगितले त्यासाठी ग्रंथलेखन केले. पण या ग्रंथाप्रती सामान्य माणसाचे प्रेम वाढावे माणसा माणसांतील भेदभाव संपावा आणि ग्रंथ वाचन करावे यासाठी ग्रंथाची फलश्रुतीही वर्णन केलेली आहे. इ ानदेवांनी ज्ञानेश्वरीच्या शेवटी आपल्या 'पसायदानात'

'दुरितांचे तिमिर जावो ! विश्व स्वधर्मे सूर्य पाहो' !!

जो जे वांछिल तो ते लाहो ! प्राणिजात !!

अशा प्रकाराची सर्व जीवनामात्रांच्या मनोकामना पूर्ण व्हाव्यात असे दान मागितले आहे. तर संत एकनाथानी आपल्या रूक्मिणीस्वयंवर ग्रंथाच्या शेवटी

'येथ भीमकीचे पुरले अर्थ ! जो हा आदरे वाचता ग्रंथ '

श्रोतेयाचे मनोरथ ! कृष्ण समर्थ पुरवील !!

म्हणजेच या ग्रंथाचे मनोभावे वाचन करणाऱ्यांच्या सर्व मनोकामना पूर्ण होतील असे ते सांगतात.

संत ज्ञानदेव, संत एकनाथ यांच्या प्रमाणेच आपली आख्यानक कविता जनसामान्यापर्यंत सुबोध आणि रसाळ भाषेत सांगून उद्बोधनाचा हेतू सिध्दीला नेणाऱ्या श्रीधर स्वामी नाझरेकरांनी आपल्या 'हरिविजय' या ग्रंथाची फलश्रुती सांगताना

'तीन आवर्तने वाचिता पवित्र ! कुळी होय दिव्य पूत्र !! '

तो भक्तराजा महाचतुर ! होईल ऐसे जाणिजे !!

अशा प्रकारे या ग्रंथाचे मनोभावे वाचन करणाऱ्यांच्या पोटी सर्वगुण संपन्न असा भगवद्भक्त जन्माला येईल असे म्हटले आहे तर 'रामविजय' या आपल्या ग्रंथाच्या वाचनाची फलश्रुती सांगताना

'श्रीराम विजयाचे एक आवर्तन ! करी संपूर्ण पापाचे दहन'

आणि शत्रूंपराजय पूर्ण ! श्रवण करिता होतसे !!

संपूर्ण पापाचा नाश आणि शत्रूपराजयाची आश्वासकता त्यांनी वर्णन केलेली आहे तर 'व्यंकटेशस्त्रोत्' या ग्रंथात आपला हा ग्रंथ महादोषासी दाहक असून या ग्रंथाचे वाचने केल्याने

'दरिद्री व्हावा भाग्यवंत ! शत्रूचा व्हावा निःपात !
सभा व्हावी वश समस्त! ग्रंथपठने करोनिया' !!

दारिद्र्य नष्ट होवून भाग्यवंत होईल, शत्रूचा सर्वनाश होईल, सभा जिंकाल, आपले वक्तृत्वं कळसाला पोहचेल अशा आशावाद वाचकाच्या मनात जागविला आहे. तर 'शनिमाहात्य' या ग्रंथाची फलश्रुती वर्णन करताना

'हा जंत्र करिता श्रवण ! सकल विघ्ने जाती निरसून!!'
ग्रहपीडा अति दारुण ! न बाधे कल्पांती !!

सामान्य माणूस आपल्या संसारातील व्यापातापानी गांजलेला असतो. अनेक अडअडचणीना तोंड देत तो आपल्या जीवनाची मार्गक्रमणा करीत असतो, हे करीत असताना त्याला धैर्य प्राप्त व्हावे, ईश्वराप्रती त्याची श्रद्धा वाढावी, त्याने सन्मार्गावरून चालावे व प्रयत्न करावा हा भाव श्रीधर स्वामीच्या ग्रंथलेखन फलश्रुती वर्णनाच्या पाठीमागे आहे.

चिह्नार्थ :

१. ग्रंथ फलश्रुतीच्या माध्यमातून सामान्यजनांना दिलासा देण्याचा हा प्रयत्न आहे.
२. ग्रंथफलश्रुती वर्णन करून श्रीधरस्वामींनी माणसाचे जीवनावरील प्रेम वाढविले आहे.
३. श्रीधरस्वामीची कविता अतिशय साधी सरळ, नीतिबोध शिकविणारी आणि संसारीजनांना सुख दुःखे विसरायला लावणारी आहे.
४. श्रीधरस्वामींच्य ग्रंथफलश्रुतीमुळे तत्कालीन महाराष्ट्रातील लोक-शिक्षणाला चालना मिळाली.

संदर्भ ग्रंथ :

- १) कोलते वि.भि : 'प्राचीन मराठी साहित्य संशोधन' श्रीलेखन वाचन भांडार, पुणे-१९६८
- २) जोग रा.श्री. : 'मराठी वाङ्मयाचा इतिहास' खंड तिसरा, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे-१९७३'
- ३) इनामदार हे.वि.(सं) : 'संत एकनाथ दर्शन' कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे १९८३
- ४) बापट प्र.वा.(सं) : 'मराठी आख्यानक कविता' केशव भिकाजी ठवळे, मुंबई द्वितीयावृत्ती - १९७१
- ५) सरदार जं.बा. : 'ज्ञानेश्वरांची जीवननिष्ठा' कौशिक व्याख्यानमाला, सं.प. महाविद्यालय, पुणे १९७१'
- ६) जोसावी रं.रा : 'पाच भक्ती संप्रदाय' मोघे प्रकाशन कोल्हापूर १९७३
- ७) आजगावकर ज.र. : 'महाराष्ट्र कवि चरित्र' भाग पाचवा, मुंबई १९२०